УДК 343.3:355.02(477)
DOI https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2026.5/43

Луценко Ю. В.
https://orcid.org/0000-0002-8731-2941
Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

ПРАВОВІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ, ЯКІ ВІДНЕСЕНІ ДО РОЗДІЛУ І ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ (КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ) (ЧАСТИНА 2)

Стаття присвячена комплексному науковому дослідженню правових засад систематизації та класифікації кримінальних правопорушень проти воєнної безпеки України, розміщених у Розділі І Особливої частини Кримінального кодексу України, у контексті триваючої повномасштабної збройної агресії Російської Федерації. Обґрунтовано актуальність оновлення кримінально-правової доктрини у зв'язку зі стрімкою трансформацією вітчизняного законодавства та імплементацією нових складів кримінальних правопорушень (ст. ст. 111-1, 111-2, 114-2 КК України).

Визначено та деталізовано три ключові теоретико-методологічні критерії віднесення діянь до категорії кримінальних правопорушень проти воєнної безпеки: критерій безпосереднього об'єкта (обороноздатність, боєздатність Сил оборони та функціонування об'єктів воєнної інфраструктури); критерій обов'язкової наявності «іноземного адресата» (держави-агресора чи її представників); критерій воєнно-тактичного або стратегічного характеру завданої шкоди. Обґрунтовано межі виключення з цієї категорії діянь із внутрішньополітичним вектором (ст.ст. 109, 110, 110-2, 112, 258 КК України).

На основі визначених критеріїв здійснено цілісну систематизацію та видову класифікацію кримінальних правопорушень проти воєнної безпеки за чотирма групами: 1) стратегічні посягання шляхом зовнішньої співпраці з ворогом (ст.ст. 111, 114, 111-2 КК України); 2) диверсійно-руйнівні посягання на оборонний потенціал (ст. 113 КК України); 3) воєнно-колабораційні посягання (ч.ч. 4, 5, 7 ст. 111-1 КК України); 4) оперативно-тактичні та інформаційно-перешкоджаючі посягання (ст.ст. 114-1, 114-2 КК України).

Розроблено практичні алгоритми відмежування суміжних складів кримінальних правопорушень: державної зради (ст. 111 КК України) від пособництва державі-агресору (ст. 111-2 КК України) та від несанкціонованого поширення військової інформації (ст. 114-2 КК України), а також співвідношення загальної та спеціальної норм (ст. 111 та ч. 7 ст. 111-1 КК України). Сформовано пропозиції щодо вдосконалення правозастосовної практики та усунення законодавчих колізій.

Ключові слова: *воєнна безпека, обороноздатність держави, кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України, державна зрада, пособництво державі-агресору, воєнний колабораціонізм, несанкціоноване поширення інформації, диверсія, шпигунство, класифікація кримінальних правопорушень/злочинів, правозастосовна практика, воєнний стан, збройна агресія, безпосередній об'єкт злочину, перешкоджання законній діяльності ЗСУ, Сили оборони України, розмежування складів злочинів, кваліфікація кримінальних правопорушень, конкуренція загальної та спеціальної норм, систематизація кримінально-правових норм, держава-агресор, боєздатність військ, воєнно-промисловий комплекс*

Постановка проблеми. Забезпечення воєнної безпеки як фундаментальної складової національної безпеки України в умовах триваючої повномасштабної збройної агресії з боку РФ набуло вирішального значення для збереження української державності, суверенітету та територіальної

© Луценко Ю. В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

цілісності України. Безпрецедентний масштаб воєнних загроз та зміна характеру сучасного збройного протиборства зумовили необхідність оперативного перегляду й посилення кримінально-правових механізмів протидії діянням, що підривають обороноздатність держави, боєздатність її Збройних Сил та нормальне функціонування всієї оборонної інфраструктури [3, с. 57–73; 16, с. 233].

Забезпечення внутрішньої узгодженості, логічної послідовності та системності кримінального права вимагає точного групування норм за єдиним класифікаційним критерієм і науково обґрунтованого визначення місця складів злочинів у системі кодифікованого нормативно-правового акта. У кримінально-правовій доктрині саме родовий та видовий об'єкти виступають тими фундаментальними системоутворюючими орієнтирами, які дозволяють чітко розмежувати суміжні суспільно небезпечні діяння та забезпечити правильну кваліфікацію правопорушень. Відповідно, системоутворюючою ознакою віднесення тих чи інших складів до злочинів проти воєнної безпеки є їх здатність завдавати безпосередньої шкоди воєнній безпеці, обороноздатності, воєнно-економічному потенціалу та оперативній захищеності України [2, с. 85–90; 4, с. 34–40; 5, с. 34–37; 7; 11, с. 216].

Разом із тим, стрімкий розвиток суспільних правовідносин під час війни спричинив виникнення суттєвих теоретичних та практичних правозастосовних викликів. У зв'язку з появою нових засобів і методів гібридної та збройної агресії, а також ухваленням низки законів щодо посилення кримінальної відповідальності в умовах воєнного стану, законодавець доповнив Розділ I Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України) новими нормами. Впровадження складів злочинів, пов'язаних із воєнно-оборонними аспектами колабораційної діяльності (ст. 111-1 КК України), пособництвом державі-агресору (ст. 111-2 КК України) та несанкціонованим поширенням інформації про переміщення чи розташування Збройних Сил України (ст. 114-2 КК України), виявило проблему їх належної систематизації та відмежування від «класичних» злочинів проти основ національної безпеки України (зокрема державної зради, диверсії та шпигунства).

Таким чином, виникає нагальна потреба в оновленні наукових підходів до систематизації норм Розділу I Особливої частини КК України. Відсутність цілісної та комплексної видової класифікації, яка б враховувала новітні законодавчі зміни та охоплювала всі посягання на воєнну безпеку держави, призводить до неоднозначного тлумачення правових норм, складностей у розмежуванні конкурентних складів злочинів та, як наслідок, зниження ефективності правозастосовної діяльності в умовах воєнного стану [1, с. 72–73; 8, с. 140–144; 10, с. 50–52; 17, с. 140–147].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теорії кримінального права питанню класифікації та визначення складу злочинів проти воєнної безпеки приділяли увагу такі науковці, як: Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Я. Лихова, Д. О. Олєйніков, В. Я. Тацій, А. В. Тарасюк, С. О. Харитонов, Р. Л. Чорний та інші. Визнання воєнної безпеки вагомою соціальною цінністю обумовлює необхідність чіткого з'ясування того, які саме посягання є кримінально караними за Розділом I Особливої частини КК України, які із них безпосередньо завдають шкоди обороноздатності держави, а які посягають на інші складові національної безпеки нашої держави.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення цілісної систематизації та класифікації злочинів проти воєнної безпеки України, розміщених у Розділі I Особливої частини КК України, із включенням як класичних складів кримінальних правопорушень (ст. ст. 111, 113, 114, 114-1), так і нових кримінально-правових новел (ст.ст. 111-1, 111-2, 114-2), а також розроблення практичних алгоритмів їх розмежування.

Виклад основного матеріалу. Досягнення поставленої мети вимагає поєднання науково обґрунтованого доктринального підходу з потребами практичного правозастосування в умовах воєнного стану, що передбачає послідовне розв'язання низки взаємопов'язаних завдань. Логіка викладу матеріалу побудована за принципом від загальнотеоретичних узагальнень до нормативно-прикладних рішень: від обґрунтування методологічних засад і критеріїв категоризації та аналізу новітніх трансформацій КК України – до формування оновленої видової класифікації та розроблення алгоритмів розмежування суміжних складів злочинів. Вихідним базисом цієї систематизації виступає чітке визначення теоретико-методологічних орієнтирів, які дозволяють окреслити межі й зміст посягань на воєнну безпеку та відокремити їх від інших складів кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України.

І. Теоретико-методологічні критерії віднесення діянь до злочинів проти воєнної безпеки України. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України», воєнна безпека це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного

конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз.

Розвиваючи теоретичні висновки першої частини дослідження [6, с. 14], варто підтвердити та деталізувати три ключові класифікаційні критерії, за якими кримінальне правопорушення з Розділу І Особливої частини КК України відноситься саме до категорії злочинів проти воєнної безпеки:

1. Критерій безпосереднього об'єкта (захищуваного соціального блага). Суспільні правовідносини щодо забезпечення обороноздатності України, боєздатності та функціонування її Збройних Сил України, інших військових формувань, а також охорони об'єктів оборонно-промислового комплексу та воєнної інфраструктури.

2. Критерій «іноземного адресата» та суб'єктивного вектора загрози. Відсутність іноземного суб'єкта/адресата (держави-агресора, її організацій чи представників), який створює воєнну загрозу, виключає можливість віднесення діяння до злочинів проти воєнної безпеки. Саме наявність зовнішнього суб'єкта протиборства відрізняє ці злочини від посягань на внутрішню безпеку чи політичну стабільність.

3. Критерій воєнно-тактичного або стратегічного характеру завданої шкоди. Діяння безпосередньо послаблює відсіч збройній агресії, знижує ефективність бойового застосування військ, розкриває оперативний задум командування або сприяє матеріально-технічному та збройному потенціалу ворога.

Межі виключення з категорії злочинів проти воєнної безпеки. У першій частині нашої праці було науково аргументовано виключення з групи злочинів проти воєнної безпеки таких складів кримінальних правопорушень, як:

а) діяння, передбачені ст.ст. 109, 110, 110-2 КК України: за загальним правилом, вони відображають внутрішній вектор політичної боротьби чи загрози конституційному ладу. Вони можуть виступати формою чи засобом у контексті гібридної війни, проте їх безпосереднім об'єктом є політико-правовий устрій та територіальна цілісність у внутрішньому вимірі;

б) посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України): є актом «політичного тероризму» і завдає шкоди насамперед політичній системі та вищим органам влади;

в) терористичний акт (ст. 258 КК України): попри можливу наявність мети «провокації воєнного конфлікту», основним об'єктом є громадська безпека, а у складі відсутній обов'язковий іноземний адресат.

ІІ. Розширення Розділу І Особливої частини КК України: аналіз нових складів злочинів. Після 2022 року у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ кримінальне законодавство України зазнало суттєвої трансформації. Законодавець доповнив Розділ І Особливої частини КК України новими статтями, частина з яких має безпосередню спрямованість проти воєнної безпеки держави.

1. Воєнний колабораціонізм (окремі частини ст. 111-1 КК України)

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» [13] запровадив ст. 111-1 «Колабораційна діяльність». Хоча ця стаття охоплює широкий спектр діянь (від публічних закликів до роботи в окупаційних органах влади), до злочинів проти воєнної безпеки належать лише її спеціальні воєнно-орієнтовані форми:

– ч. 4 ст. 111-1 КК України: передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи формуванням держави-агресора;

– ч. 5 ст. 111-1 КК України (у відповідній частині): добровільне зайняття посад в окупаційних військово-цивільних адміністраціях чи окупаційних органах оборонно-безпекового спрямування;

– ч. 7 ст. 111-1 КК України: добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або у збройних формуваннях держави-агресора, а також надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України.

2. Пособництво державі-агресору (ст. 111-2 КК України)

Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення ефективного функціонування експортно-кредитного агентства» [12] Особливу частину КК України доповнено ст. 111-2.

Зміст діяння. Умисні дії, спрямовані на допомогу державі-агресору (аналогічно до збройних формувань та/або окупаційної адміністрації), вчинені громадянином України, іноземцем чи особою без громадянства, з метою завдання шкоди Україні шляхом реалізації рішень чи дій держави-агресора, добровольного збору чи передачі матеріальних ресурсів або активації військово-політичних дій ворога.

Спрямованість на воєнну безпеку. Об'єктивно пособництво виражається у матеріально-технічному, інформаційному чи організаційному забезпеченні збройних сил РФ, що прямо послаблює обороноздатність України.

3. Несанкціоноване поширення військово значущої інформації (ст. 114-2 КК України)

Закон України «Про внесення змін до статті 114-2 Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії Російської Федерації» [14] доповнив КК України ст. 114-2.

Сутність та об'єкт. Норма покликана забезпечити оперативну та тактичну маскувально-інформаційну безпеку Сил оборони України. Об'єктом є безпека функціонування, дислокації та переміщення військ і озброєння.

Форми діяння: а) поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну (ч. 1); б) поширення інформації про рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших військових формувань, за можливості їх ідентифікації на місцевості (ч. 2); в) ті самі дії, вчинені за попередньою змовою групою осіб, з корисливих мотивів, або з метою надання інформації іншим незаконним збройним формуванням, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки (ч. 3).

III. Систематизація та оновлена класифікація злочинів проти воєнної безпеки України у Розділі I Особливої частини КК України. Враховуючи концептуальний підхід, започаткований у першій частині нашого дослідження, та додані нові законодавчі норми, склади злочинів проти воєнної безпеки України у Розділі I Особливої частини КК України доцільно піддати видовій систематизації за критерієм безпосереднього спрямування та характеру протиправного впливу на воєнну безпеку.

Систематизація злочинів проти воєнної безпеки України за видовими групами дозволяє розкрити юридичну природу та елементи кожного складу злочину в межах єдиного науково обґрунтованого підходу.

Так, ***першу видову групу*** становлять стратегічні посягання шляхом зовнішньої співпраці з ворогом. До цієї категорії належать:

1) державна зрада (ст. 111 КК України): посягання виражається, зокрема, у формі переходу на бік ворога в умовах воєнного стану та наданні іноземній державі чи її представникам допомоги у проведенні підривної діяльності проти України, що безпосередньо підриває воєнну безпеку та обороноздатність держави;

2) шпигунство (ст. 114 КК України): об'єктивна сторона полягає у передачі або збиранні з метою передачі іноземній державі чи іноземній організації відомостей, що становлять державну таємницю саме у воєнній сфері;

3) пособництво державі-агресору (ст. 111-2 КК України): діяння полягає в умисному наданні допомоги збройним формуванням чи окупаційній адміністрації держави-агресора з метою завдання шкоди воєнній безпеці, зокрема шляхом матеріального та ресурсно-логістичного забезпечення.

Другу видову групу утворюють *диверсійно-руйнівні посягання на оборонний потенціал.* Ключовим складом цієї групи є ***диверсія*** (ст. 113 КК України), яка виражається у вчиненні кримінальних правопорушень з метою ослаблення держави шляхом вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей чи пошкодження об'єктів, що мають важливе оборонне значення.

До ***третьої видової групи*** входять *воєнно-колабораційні посягання*, пов'язані з безпосередньою участю у воєнних діях ворога. Цю групу формують норми воєнно-оборонного блоку ***колабораційної діяльності*** (ч.ч. 4, 5, 7 ст. 111-1 КК України). Сутність посягання полягає у прямій участі громадян України у збройних формуваннях держави-агресора, веденні бойових дій проти Збройних Сил України, а також у передачі матеріальних ресурсів ворожим військам.

Четверту видову групу становлять *оперативно-тактичні та інформаційно-перешкоджаючі посягання*, спрямовані на дезорганізацію діяльності Сил оборони. До цієї групи відносяться:

– *перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань* (ст. 114-1 КК України): полягає у створенні штучних перешкод, блокуванні чи зриві мобілізації та комплектування, що перешкоджає виконанню Збройних Сил України та інших військових формувань їхнього конституційного обов'язку з оборони України;

– *несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння, рух або розміщення Збройних Сил України та інших військових формувань* (ст. 114-2 КК України): сутність посягання полягає у порушенні режиму оперативної маскувальної безпеки, що створює загрозу вогневого ураження підрозділів або розкриття дій Збройних Сил України та інших військових формувань супротивником.

IV. Проблеми кваліфікації та відмежування суміжних складів злочинів:

1. Відмежування державної зради (ст. 111 КК України) від пособництва державі-агресору (ст. 111-2 КК України)

За суб'єктом. Суб'єктом державної зради є виключно громадянин України. Натомість суб'єктом ст. 111-2 КК України може бути як громадянин України, так і іноземець чи особа без громадянства (за винятком громадян держави-агресора, які діють як її офіційні представники).

За змістом діяння. За ст. 111 КК України діяння полягає у наданні допомоги в підривній діяльності у системному розумінні. За ст. 111-2 КК України пособництво має більш спеціальний, підпорядкований характер – реалізація та підтримка конкретних рішень/дій держави-агресора чи її військових формувань без безпосередніх ознак зради (наприклад, підтримка окупаційних військ ресурсами особисто з власної ініціативи).

2. Відмежування державної зради (ст. 111 КК України) від несанкціонованого поширення інформації (ст. 114-2 КК України)

За наявністю контакту з ворожим адресатом. Якщо особа збирає та передає відомості про розміщення Збройних Сил України та інших військових формувань за безпосереднім завданням чи у зв'язку з контактом із представниками спецслужб РФ чи держави-агресора – такі дії кваліфікуються за ст. 111 КК України (або ст. 114, якщо мова йде про державну таємницю та іноземця).

Якщо особа викладає відомості про рух/розміщення Збройних Сил України та інших військових формувань в загальнодоступні мережі (наприклад, у TikTok чи Telegram) без прямого контакту та домовленості з ворожою стороною, керуючись халатністю, бажанням хайпу чи критики, але усвідомлюючи несанкціонований характер дій в умовах воєнного стану – діяння підлягає кваліфікації за ст. 114-2 КК України.

3. Співвідношення воєнного колабораціонізму (ч. 7 ст. 111-1 КК України) та державної зради (ст. 111 КК України)

Частина 7 ст. 111-1 КК України виступає *спеціальною нормою* щодо загальної норми про державну зраду (ст. 111 КК України) в частині добровільної участі у незаконних збройних формуваннях та надання їм допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань. За правилами конкуренції загальної та спеціальної норм, діяння має кваліфікуватися за ч. 7 ст. 111-1 КК України, якщо воно вчинене за умов і в формах, чітко викладених у цій частині.

Висновки. Таким чином, виходячи з викладеного вище необхідно зробити такі висновки та рекомендації:

1. Розвиток концептуальних засад щодо визначальної ролі «іноземного адресата» та безпосередньої шкоди обороноздатності як критеріїв класифікації злочинів проти воєнної безпеки України повністю підтвердила свою спроможність та актуальність в умовах воєнного стану.

2. Розширення системи злочинів проти воєнної безпеки України у Розділі I Особливої частини КК України належать до:

класичних складів: державна зрада (ст. 111 КК України), диверсія (ст. 113 КК України), шпигунство (ст. 114 КК України), перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань (ст. 114-1 КК України);

нові склади кримінальних правопорушень (2022–2026 рр.): пособництво державі-агресору (ст. 111-2 КК України), воєнно-оборонні блоки колабораційної діяльності (ч.ч. 4, 5, 7 ст. 111-1 КК України), несанкціоноване поширення військово значущої інформації (ст. 114–2 КК України).

3. Рекомендації для законодавця та правозастосовної практики.

1) усунення колізій між ст. 111 та ч. 7 ст. 111-1 КК України. Необхідно на рівні роз'яснень Верховного Суду чітко розмежувати випадки кваліфікації дій громадян України за ст. 111 (перехід на бік ворога) та за ч. 7 ст. 111-1 (участь у збройних формуваннях агресора), оскільки санкції цих статей містять суттєві розбіжності за ступенем суворості;

2) уточнення диспозиції ст. 114-2 КК України. З метою запобігання надмірній криміналізації доцільно чітко визначити суб'єктивне ставлення особи до наслідків та встановити обов'язковість усвідомлення особою того, що поширювана інформація не була оприлюднена уповноваженими органами (Генеральним штабом Збройних Сил України, Служби безпеки України чи Міноборони).

Список літератури:

1. Денисенко М. М., Луценко Ю. В. Протидія злочинності в умовах воєнного стану: теоретико-правові проблеми. *Прикарпатський юридичний вісник.* 2022. Випуск 3(44). С. 70–75. DOI https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2022.16.

2. Луценко Ю. В. Доктринальні положення кримінально-правової політики держави у сфері забезпечення воєнної безпеки України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* 2019. Вип. 138. С. 84–96. DOI http://dx.doi.org/10.17721/apmv.2018.138.0.84-96.

3. Луценко Ю. В. Кримінально-правове забезпечення державної безпеки України у воєнній сфері в контексті сучасних викликів та загроз: монографія. Київ : НА СБ України, 2021. 348 с.

4. Луценко Ю. В. Поняття та зміст воєнної безпеки України у світлі сучасних викликів та загроз. *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* 2018. Випуск 137. С. 33–47. DOI http://dx.doi.org/10.17721/apmv.2018.137.0.33-47.

5. Луценко Ю. В. Поняття, система та класифікація видів безпеки в контексті міжнародного правопорядку. *Соціально-правові студії.* 2019. Вип. 4 (6). С. 31–39. DOI https://doi.org/10.32518/2617-4162-2019-4-31-39

6. Луценко Ю. В. Правові аспекти класифікації злочинів проти воєнної безпеки України, які віднесені до Розділу I Особливої частини КК України (Злочини проти основ національної безпеки України) (Частина 1). *Соціально-правові студії.* 2020. Випуск 3(9). С. 8–17. DOI https://doi.org/10.32518/2617-4162-2020-3-8-17.

7. Луценко Ю. В. Правові засади формування та реалізації воєнної політики України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, 2019. № 4. С. 130–136. URL: https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1736

8. Луценко Ю. В. Проблеми організації протидії організованим злочинним угрупованням, які загрожують державній безпеці України. *Вчені записки ТНУ імені В .І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Том 35 (74) № 1. С. 139−146. DOI https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.1/24.

9. Луценко Ю. В. Протидія злочинності у світлі міжнародного правопорядку. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. Том 34 (73) № 5. С. 60−64. DOI https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.5/11.

10. Луценко Ю. В. Теоретико-правові аспекти воєнної сфери в системі державної безпеки України. Прикарпатський юридичний вісник. 2020. Випуск 3(32). С. 49–53. DOI https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i3(32).602.

11. Луценко Ю. В., Полторацький О. Б. Протидія злочинності в контексті світової безпекової політики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 215−217. DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/89.

12. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення ефективного функціонування експортно-кредитного агентства : Закон України від 14.04.2022 р. № 2154-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2154-20#Text

13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність : Закон України від 03.03.2022 р. № 2108-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text

14. Про внесення змін до статті 114–2 Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії Російської Федерації : Закон України від 24.03.2022 р. № 2178-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2178-20#Text

15. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text.

16. Смаглюк О. В., Луценко Ю. В. Трансформація транснаціональних кримінальних ринків в україні в умовах сучасних викликів державній безпеці. *Національна безпека як основа державності: сучасні виклики та механізми реагування* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 11 черв. 2026 р.): у 2 ч. Ч. 1. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2026. С. 232–234.

17. Lutsenko, Y., Tarasiuk, A., Kryzhna, V., Motyl, V., Dimich, A. (2021). Legal aspects of civil-military cooperation in comparative context. *Amazonia Investiga*, № 10(48), P. 138−149. DOI https://doi.org/10.34069/AI/2021.48.12.15.

Lutsenko Yu. V. LEGAL ASPECTS OF CLASSIFICATION OF CRIMES AGAINST THE MILITARY SECURITY OF UKRAINE INCLUDED IN CHAPTER I OF THE SPECIAL PART OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE (CRIMINAL OFFENCES AGAINST THE FOUNDATIONS OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE) (PART 2)

The article is devoted to a comprehensive scientific study of the legal foundations for the systematization and classification of criminal offences against the military security of Ukraine, codified in Chapter I of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine, in the context of the ongoing full-scale armed aggression of the Russian Federation. The relevance of updating criminal law doctrine is substantiated in connection with the rapid transformation of national legislation and the implementation of new corpora delicti of criminal offences (Articles 111-1, 111-2, 114-2 of the Criminal Code of Ukraine).

Three key theoretical and methodological criteria for classifying acts as criminal offences against military security have been defined and detailed: the criterion of the direct object (defence capability, combat capability of the Defence Forces, and the functioning of military infrastructure facilities); the criterion of the mandatory presence of a «foreign addressee» (the aggressor state or its representatives); and the criterion of the military-tactical or strategic nature of the damage caused. The boundaries for excluding acts with an internal political vector (Articles 109, 110, 110-2, 112, 258 of the Criminal Code of Ukraine) from this category are substantiated.

Based on the defined criteria, a holistic systematization and specific classification of criminal offences against military security have been conducted across four groups: 1) strategic encroachments through external cooperation with the enemy (Articles 111, 114, 111-2 of the Criminal Code of Ukraine); 2) sabotage and destructive encroachments on defence potential (Article 113 of the Criminal Code of Ukraine); 3) military-collaborative encroachments (Parts 4, 5, 7 of Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine); 4) operational-tactical and information-interfering encroachments (Articles 114-1, 114-2 of the Criminal Code of Ukraine).

Practical algorithms have been developed for distinguishing adjacent corpora delicti of criminal offences: high treason (Article 111 of the Criminal Code of Ukraine) from assistance to the aggressor state (Article 111-2 of the Criminal Code of Ukraine) and from unauthorized dissemination of military information (Article 114-2 of the Criminal Code of Ukraine), as well as the correlation between general and special norms (Article 111 and Part 7 of Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine). Proposals have been formulated to improve law enforcement practice and eliminate legislative conflicts.

Keywords: *military security, defence capability of the state, crimes against the foundations of national security of Ukraine, high treason, assistance to the aggressor state, military collaborationism, unauthorized dissemination of information, sabotage, espionage, classification of crimes, law enforcement practice, martial law, armed aggression, direct object of crime, obstruction of lawful activities of the Armed Forces of Ukraine, Defence Forces of Ukraine, distinction of corpus delicti, qualification of criminal offences, concurrence of general and special norms, systematization of criminal law provisions, aggressor state, combat capability of troops, military-industrial complex.*

Дата першого надходження статті до видання: 04.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 18.11.2026